

Пирён ханара – пахча аҗтисем

Килти хушма хуҗаләх – җемье бюджетчён никёсэ

Ғапла пётёмлетме пулать манән паянхи респондентсен сәмахәсене. Вёсем вара пётём тёнчери экономика кризисё те ёҗлекенсемшён хә-

Отарккәра пуранакан Петр Николаевич Никитин та (иккёмөш сән үкерчөкре) килти хушма хуҗаләхран пысәк тупәш ёҗлесө илме

на 600 килограмм тата 400 килограмм кишёре Самарәна кайса сутса килчө. Анәҗсәраха та мар. Пирёнтен инсетри хуларә Отарккәри пахчара үснө сөр улми килограммшән 11 тенкөпә, купәста 14 тенкөпә, кишөр 15 тенкөпә сутәннә.

– Вәт җавән пек җаврәнкатлатпәр. Такам җине шанса мар, хамәр тәрәшуләхпа хуҗаләха аталантаратпәр. Пөлтөр 60 соттәй җинчө купәста үстернөччө пулсан, иртнө сү кунёсенчө җак продукция 25 соттәй җинчө туса илтөмөр, анчах сөр улми лаптакне 80 соттәй таран җитөртөмөр. Иртнө сү кунёсенчи ёҗсен анәҗсүләхө ситес сүл валли паянах плансем хәтөрлеттерет. Кәҗал хамәрән пөр гектарпа арендәна илнө тепөр гектар җинчө продукция туса илессипө туллин

чө харпәрләхри автомашина синчен уява пынисенө җинөсинөх купәста сутнә май Петр Николаевич ёҗ анәҗсәври тавар туянакансенчен пытармасәр.

– Чәваш Республикин Президентчөпө республика Правительствини килти хушма хуҗаләха аталантарма сүл үснинө ыратлатпәр кәна. Ғакә вәл ял җиннисенө хәйсен хушма хуҗаләхөпө тухәҗсәраха уса курма май парать. Ялта ситөнтөрнө экологилле таса продукция ырнаҗтарасси вара кәткәс ёҗ мар, – мәшәрө пусланә сәмаха малалла тәсса каласәть кил хуҗи арәмө Галина Геннадьевна.

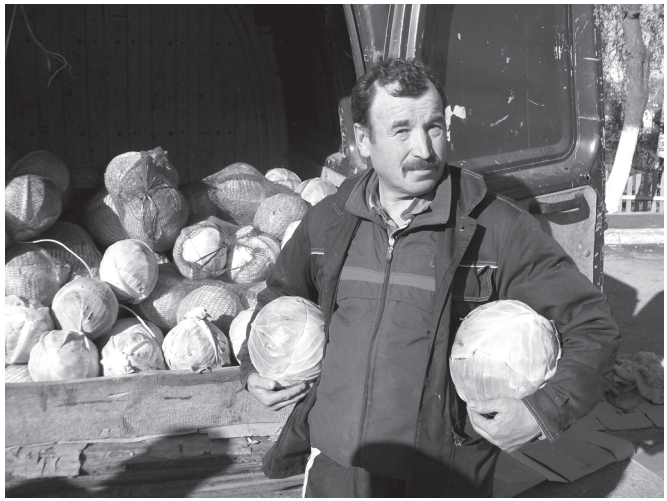
Тәрәшуллә мәшәр пахча симөс туса илнипө пөрлөх вильәх-чөрлөх тата кайәкөҗөх усрассипө те ялта тәтуррисенчен пөри. Никитинсен килти хушма хуҗаләхөчө иртнө сү кунёсенчө 3 вәкәрпа пөр өнө пуллә пулсан, хастар ёҗсенсем вәкәрсенө тивөҗсә шая самәртса ситөрсө тухәҗсәраха ырнаҗтарнә та ёнтө. Паян вөсен картишөнчө икө сысна, вәкәр, пөр өнө тата 20 пуҗ ытла хур. Ғитөт темөллө, анчах малалла пәхакансөрсөм хөл кәҗарма 3 вәкәр усава илөшөн тата җавәрлаттармалли 3 сысна ами туянашән.

– Вөсенчен туләх продукция илме пирён вәй-хәватпа әс-хакәл ситөт тесе шутлатпәр, – терөҗ каласу вөҗөнчө Галинәпа Петр Никитинсем. Паянхи куна илсен вөсем пахча симөс сутнипө пөрлөх кашни эрнөрөх пасара тәпәрчә сутма тухәҗсө. Кунта та вөсен продукцияй сүтәнмасәр вьортмаҗ.

Анатолий БЕЛОВ.

рушә маррине сирөплөтөҗсө. Эсир пөррөмөш сән үкерчөкре куракан Александр Николаевич Никитин Каткәс ял тәрәхөнчи Ғөҗмөр ялөнчө пуранәтә. Ялта пуранакан та җанә тавәрса ёҗлесөсөн туләх пуранәна пултарнине әнланса 8-мөш сүл ёнтө җак җамрәк арсын килти хушма хуҗаләхөнчө пөршөр гектар купәста ситөнтөрөт. Ғак ёҗри чылай вәрттәнләхә алла илнө ёнтө вәл. Ғавәнпа хәйөн пуян опычөпө ыттисенө те паллаштарма хирөҗ мар Александр. «Купәста та хәйөнпө ёҗсленинө, хәй телөшөпө тимлө пулнине кәмәлләтә. Ғавна кура тухәҗсө парать те», – терө сеткәна туллиөх тултарнә купәстанә черөтлө тавар туянакана тыттарнә май шултара купәстасөм синчен йәл куллине ямасәр. Чуманкасси ял тәрәхөнчи

вөренсө ситнө. Нумаях пулмаҗ вәл мәшәрөпө 60 соттәй җинчө ситөнтөрнө сөр улми 8 тоннәна хәян, 25 соттәй җинчө туса илнө купәста-

ёҗлөрөмөр пулсан, көр кунөсем ситөс сүл тепөр икө гектар сөр арендәна илессипө пирки шуҗәхсөм суратрөҗ, – каласа парать Тыр-пул уявөн-

01 пөлтөрет, асәрхаттарать

Кәмака тимлөх ыйтать

Хура көркунне сывхарнипө пөрлөх сивөсем те ял җыннинө шуҗәшлаттарасө. Пукрав әшә тытма ыйтать. Ғакәнпа пушар хәрушсәрләх правилисенө пәхәнасси те малти вьарнәта пулмалла, ахалылөн...

Паянхи кун төлнө район территориянчө пушарсем тухнә 26 төслөхө регистратилөрөмөр. Ку вәл пөлтөрхи җак вәхәтринчен 8 пушар нумайрах. Ирөкө кайнә вут-сүләмән кашни төслөхөх хәйнө өвөр урок.

Авән уйәхөн 27-мөшөнчө Москакасси ял тәрәхөнчи Вәрманкас Хәчәк ялөнчө уйрәм җыннән пуранмалли сүртөнчө пуллә пушар пирки. Ун синчен пирө 22 сөхөт те 40 минутра шәнкәравласа пөлтөрчөҗ. Пирён пуләшу ситнө сөре

«хөрлө автан» сивитти сине тухас патнө ситнөччө. Пушарпа көрөшмөлли тактикәна терөс йышәнни сүләма сарәлма памарө. Ғапла вара пуранмалли сурта пөтөмөшлө тата ытти хуралтәсенө сыхласа хәварма май килчө.

Пушара төпчөни җакна кәтартса пачө. Кил хуҗисөм пуранмалли суртән котельнәйөнчө мәрьө лартнә чух пушар хәрушсәрләх правилисенө пәссәх тимөр мәрьө ырнаҗтарнә, әна йывәс җинчө ситөсөнчө тивөҗсә уйәрасси пирки шутламан. Ғапла вара сивө кунөсем ситнө май ытларәх тухнә кәмака әшши хәмасенө вут тивөртнө. Котельнәй аләкөнчө вьарандәна тухнә «хөрлө автан» инкөкө сиснө кил хуҗисөм пүртрөн тухнә чух уҗә хәварнә аләкран пүртө көрөт, кунти

пурләхә сунтарнипө пөрлөх төтөмлөсө юрәхсәра кәларать.

Ғак төслөх сивө кунөсем сывхарнә май районта пуранакансөнө кәмакасемпө мәрьөсем сине тимлөрөх пәхма, юсавсәрләхсөнө кая юлмасәр пөтерме ыйтать. Уйрәмах мунчасөм сине тимлөрөх пәхасчө.

И. СМЕРНОВ, районти патшаләх пушар надзорөн пулсәх.

РЕДАКЦИРЕН. Стәтыяна пичөтө хәтөрлөнө вәхәтра район территориянчө татах тепөр пушар алхасрө. Хәльлөхө паллә мар сәлтәвсенө пула октябрөн 16-мөшөнчө Сөнъял Шурчара уйрәм җыннән хуҗаләхөнчө сарай, гараж тата сүллахи кухня кьллөнчө. Ғавәнпа та хөл кунөсем сывхарнә май «хөрлө автан» сыхланассинө пулин те мала кәларасчө.

Килти хушма хуҗаләх

Химилле препаратсемсөр ёҗлөсси

Көр ситрө. Уй-хирти тата пахчари ёҗсем вөслөннө май сөр ёҗченө хәй кәҗал мөн чухлө вәй хунинө тата җак тәрәшуләх мөнлө симөс панинө пөтөмлетөт. Кунпа пөрлөх вәл ситөс сүлхи тухәҗсө пирки өмөтлөнсө пөррөмөш ёҗсем тавать. Пирён паянхи каласу та пахчәҗсөнө ситөс сүлхи тухәҗсө пирки паянах сиччө вьисмө вәскатө. Ғак ёҗсө пахчәсенчө көрхи сөртмө сухи туса хурасси – паян кун йөркинчө тәрәкан пөррөмөш ыту. Сухалама сук вьарәнсөнө көрөсөпө пусса тухни те аван пулмалла. Малалли сәмахам сәтәрәҗсөсө пирки.

Сумәрлә сүлсөнчө пахчәсенчө сүм куракпө көрөшөмөн, анәсенчи тасаләх-тирпөйлөхпө уса курман пахчәсенчө йәлмакаллә хурт йыш-

ланса каятө. Ку сәтәрәҗсөсөм 150 төслө үсөн-тәрәна сәтәр тавасчө. Вөсен шутөнчө куракпәста, сөр улми, тымар симөс, фасоль, пәрҗа т. ыт. те. Сөр улмипө тымар симөсрө вөсем, шалалла көнө май, асләланса пыракан шәтәксем тавасчө. Сөртө нүрөк пысәк чух асәннә хуртсем җамрәк үсөн-тәрәнсөнө пөтөмлөх пөтерме пултараҗсө. Пахчари агротехникәна пәхәнман сүлсөнчө ку хуртсем пөр таваткал метрта 15-25 экзөмпляр чухлө ёрчөсө кайма пултараҗсө. Вөсем үсөн-тәрәнсөм сиччө сөрөк чирнө анлә сарма пуләшасчө.

Йәлмакаллә хуртсемпө көрөшөсси – көркуннө пуҗәнмалли ёҗ. Пахча симөс пуҗ-

тарнә хыҗсән юлакан сүм куракпа пөр сөре пустарса компостлама хумалла ө сунтарса ямалла. Ахалылөн вөсем йәлмакаллә хуртсенө хөл кәҗмалли меллө вьарәнсем пулса юласчө. Сүм куракпа көркуннө вәхәтра пустарни йәрансөмпө анәсенө тасарах тытма пуләшәтө, пахчәҗсән сөр ёҗ культурине үстөрет.

Кәткәсөм те пахчәҗсөнө самәй пәшәрхантарасчө. Вөсем «сөкленө» төмөкөсөм җынсөнө утә сүлма чәрмав пулса сәилтөн сүхөн вьитсөн ку питөх вьарәнлә пулмалла.

Ку сәтәрәҗсөсөм вара ситөс суркуннө пахчәҗсәннө уйрәмах пуҗ ыраттаракансөм.

Кәткәсөнчөн хәтәлпа йывәр. Анчах вөсөмпө көрөшөме пулать. Кәткә төмми тавра суркуннө помидор сүлсөсөм, ыхра шывөпө ислөтнө опилка хурсан вөсем кәткәсөнө хәрәтәҗсө. Улмуҗсөсөн вулписөнө армути шывөпө, ыхрапа сөрнө-йөпөтнө те кәткәсөнө «хәвалать». Кәткәсөм аниспа төтөмлөнө сөлдөкә шәршинө те чәтаймасчө. Вөсенө кәткә төмминө хурса сәилтөн сүхөн вьитсөн ку питөх вьарәнлә пулмалла.

А. СЕМЕНОВ, «Россельхозцентр» ФГУН Чәваш Республикинчи филиалөн Муркаш районөнчи уйрәмөн төп специалистчө.

Шәмәт кунхи рубрика

Саккун вәл пуришөн те пөррө

Паянхи рубрикәна Муркаш район прокурорөн замөститөлө, юстици советникө Юрий Мөфодьөвич СЕМЕНОВ ертсө пырать.

Көвөсү саккуна пәстарнә

Кәҗалхи утә уйәхөнчө Сулав ялөнчө пысәк инкөк пулса иртрө: 37 сүлхи А. Васильөв 5 сүл көҗөнрөх мәшәрнө сөҗәссө чиксө йывәр амантрө. Мөйрөн пусланнә саккуна пәсәсси тата мөнлө айәп тиврө саккуна пәсәкана?

Сулав ялөнчө пуранакансөм. Ғапла, Турай ял тәрәхөнчи Сулав ялөнчө утә уйәхөн 6-мөшөнчө 20 сөхөт төлөнчө эрөх сөткөнө вәй панипө пысәк инкөк вәй илнө. Усөр пуллә А.Н. Васильөв «симөс сөлен» илөртнипө көвөсү сөрөпөнө лексө, юратса качча илнө мәшәрнө күршөсөм патөнчө хөнемө пуслать. Аләпа сапни сөҗ ситмөст, хөрөнкө арсын хәй мөн тунинө әнлансах «вөлөретөп» тесө кәҗкәрсә мәшәрнө пахчана хәваласа тухса темисө хутчөн сөҗөпө чикөт, йывәр амантать. Сынсөм чарнипө кәна «харсәр» арсын хәйөн төлөвнө пурнәслаймаҗ.

Ку ёҗ төлөшөпө район прокуратури утә уйәхөн 7-мөшөнчөх уголовнәй ёҗ пуҗарчө. Следстви ёҗсө вөслөннө май авән уйәхөн 8-мөшөнчө ку ёҗсө район сүчө пәхса тухрө. 1972 сүлта суралнә Александр Николаевич Васильөва РФ Уголовнәй Кодексөн 30 статийн 3-мөш пайөнчө тата 105 статийн 1-мөш пайөнчө пәхнә преступленсөнө тунә тесө Уголовнәй Кодексән 64-мөш статийпө уса курса 4 сүлләха ирөкрөн хәтарма приговор вәй илчө. Эрөх ёҗни мөн патнө илсө ситөрни куҗ үмөнчөх.

Эрөхрөнөх пусланать инкөк

Упәшкисөм арәмөсөнө хөнени пирки җас-җасөх илтмө пулать. Кун пек ёҗ судпа вөслөннө пур-и?

И. СМЕРНОВА, О. ПАВЛОВА.

Шөтмөпус ял тәрәхө.

Виҗ сәмахпа кәна калатәп: саккун пуришөн те пөррө. Вулавсәсөн ыйтәвнө вара хамәрән практикәри пөр төслөхпө хуравлатәп.

Ку ёҗ кәҗалхи апрелөн 9-мөшөнчө 19 сөхөт төлөнчө пулса иртнө. Мән Хураҗара суралса үснө тата пөррөмөш арәмөнчөн уйрәлнә хыҗсән кунтах пураннә Н. Виноградов 2001 сүлта җак ялти О. Волковапа пуранма пуслать, вөсен ывәл суралать. Арсын эрөх ёҗсө пуслани сүр инкөк, хөрарәм ёҗсө пулсан сөмьө арканать, тет ваттисөн сәмахө. Ғак чәнләх хәлө асәннә сөмьө төлөшөпө те килсө тухать. Апрельөн 8-мөшөнчө килтөн кайнә мәшәрө калла таврәнманнипө тепөр куннө Н. Виноградов килтө 5 литрлә спирт келөнчи сүхалнинө асәрхать. Мәшәрнө шыраса кайса арсын Ойкасри пөрлө пуранакан А. Кудиковапа А. Огадрөвән килнө ситөт. Кунта мәшәрө үсөр сывәрнинө курсан арсын әна вьарән синчөн туртса антарса аләпа-урапа тата чөн пиҗсөхипө хөнемө пуслать. Кил хуҗи чарсан вөсем юллә спирта шывпа хутәштарса ёҗсө пулсәҗсө. Ытларәх «сыпнә» Н. Виноградов самантрах үсөрөлөт. Вөсем килө мәшәрөпө пөрлө кайма тухәҗсө. Анчах эрөх пуҗнипө иккөшө те сүл җинчө үксө сывәрса каяҗсө. Тәна көрсөн арсын хәйөнчөн инсөх те мар арәмө вьртнинө асәрхать. Тәрәтма тесө төкөнөт те... хөрарәм сивөнсө кайнә ёнтө. Ана хәвәрт йәтса хәйсөм эрөх ёҗнө пүртө илсө көрсө вьрттарать. Хәй ййха путать. Сур сөр иртсөн вәрансан сөҗ арәмө пурнәҗран уйрәлнинө әнланса илет. Ғакән пирки сийөнчөх милициө пөлтөрет.

Июнөн 23-мөшөнчө ку ёҗсө район сүчө пәхса тухрө. Николай Павлович Виноградова РФ УК 111 статийн 2-мөш пайөнчө пәхнә преступление тунә тесө 5 сүлләха ирөкрөн хәтарма приговор суралчө.

100 тенкө вьзяткәшән

Кәҗалхи сүлтәләк пусләмәшөнчө Мари Эл Республикин водителө Муркашри сүл-йөр хәрушсәрләх инсөкторнө вьзятка пама тәнинө илтнөччө. Мөнпө вөслөнчө ку ёҗ?

А. СТРЕЛКОВ.

Районти сүл-йөр хәрушсәрләх инсөкторөсөн практикинчө кунашкәл төслөх чәнах та пулләччө. Пирөн инсөктор сүл-йөр җинчө сүрөме автомашинара хәрушсәрләх пәҗиххийөсөм пулманнинө тупса пәләртсан, Н. Спирков водителө әна «җак пөчөк ситменлөх сине куҗ хулма» ййтса 100 тенкө кәларса пани 8 уйәхран Муркаш район сүчөпө унән көсйинчөн 3 пин тенкө штраф «кәларса илчө». Ғак төслөх вьзятка сөнөс төкөнсөнө самәй шуҗәшлаттармалла.

Эрөх ёҗсөн кинөмей те хөр пек...

Мән Шашкарта июнь уйәхөн 25-мөшөнчө «симөс сөлен» сөрөпөнчө Н. Яшмолкин тунә преступлени мөнпө вөслөнчө-ши?

Күршө ял җыннисөм.

Кунта «симөс сөлен» пуҗа минрөтнипө Көҗөн Тутаркассинчө пуранакан 50 сүлхи Н. Яшмолкин 70 сүла сывхаракан кинөмөсө хөсөрлөсө пуҗмәрлани пирки пырать. Ку ёҗсө район сүчө августән 28-мөшөнчө пәхса тухрө. Н. Яшмолкин судра хәйөн айәпнө пөтөмпөх йышәнчө. Уголовнәй ёҗсө пөтөмөшлө хак парса район сүчө 70 сүлхи кинөмей сине эрөх ёҗнипө хөр сине пәхнә пек пәхса тата кинөмей хирөҗслөннө сирсөх арлә хутшәнава көнөшөн Рәҗсөй Федерацийөн Уголовнәй Кодексөн 131 статийн 1-мөш пайөпө виҗө сүлләха, 132 статийн 1-мөш пайөпө виҗө сүлләха ирөкрөн хәтарма тата вөсөнө хушнипө Николай Трифонович Яшмолкин пөтөмпө 4 сүл «кирпөч шутлама» приговор кәларчө.

Хуняма айәплә-ши?

Шупашкар каччинө Е.Г. Петрова Нискассинчи хунямәшнө вәйпах килнө көрсө хөнөшөн саккунпа айәпләрөҗ-ши?

А. КАШТАНОВ.

Следстви вәхәтөнчө Е. Г. Петровән үсөрлө саккуна кунашкәл пәсни сүмнө ытти айәпсөм те хушәнчөҗ. Вулавсә хуҗкатнә төслөх февралөн 4-мөшөнчө пуллә пулсан, «паттәр каччә» эрөх хушнә вәй-хәватпа апрелөн 18-мөшөнчө Шупашкарта палламан арсынтан сөҗөпө хәрәтса уқсапа ылтән сөрө «илмө» хәтланать, арсынтан амантать. Е. Г. Петровән хәтланәшнө район сүчө төплө тишкөрчө. Сентябрьөн 14-мөшөнчө иртнө унән ларәвө «паттәр каччәна» таватә стәтыяпа айәпләсә пөтөмпө 6 сүл та 6 уйәха ирөкрөн хәтарчө. Ку вәхәт әна тивөҗлө пөтөмпөтөсөм тума пуләшассә шанас килөт.